

2019-12-19
U2019/04371/S**Utbildningsdepartementet**Statens skolverk
Box 4002
171 04 SolnaSpecialpedagogiska
skolmyndigheten
Box 1100
871 29 Härnösand

Uppdrag att svara för genomförandet av fortbildning i specialpedagogik

Regeringens beslut

Detta uppdrag ersätter det av regeringen den 12 juli 2018 beslutade uppdraget att svara för genomförandet av fortbildning i specialpedagogik för lärare i grundskolan, motsvarande utbildning vid särskilda ungdomshem och sameskolan (U2018/03106/S).

Regeringen uppdrar åt Statens skolverk och Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) att gemensamt ansvara för genomförandet av fortbildning i specialpedagogik. Målgruppen är legitimerade förskollärare och lärare i förskolan, förskoleklassen, grundskolan, sameskolan, utbildning vid särskilda ungdomshem, gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning.

Syftet med uppdraget är att stärka den specialpedagogiska kompetensen generellt inom berörda skolformer. Innehållet i fortbildningen ska utgå från förskollärarnas och lärarnas behov och vara verksamhetsnära. Fortbildningen bör baseras på kollegialt lärande med professionellt stöd av handledare. I uppdraget ingår att svara för utbildning av handledare som ska ha till uppgift att handleda förskollärare och lärare inom det specialpedagogiska området. Det ingår även i uppdraget att ansvara för att tillhandahålla fortbildningsmoduler och en webbplats för fortbildningen. Skolverket och SPSM ansvarar också för att utveckla fortbildningsmoduler för de nya målgrupperna, förskollärare och lärare i förskolan, förskoleklassen, gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning.

Genomförande, redovisning och utvärdering av uppdraget

Uppdraget ska genomföras så att fortbildningen kan pågå t.o.m. vårterminen 2023. De nya målgrupperna ska erbjudas fortbildning i specialpedagogik från och med utbildningsomgången 2021/22.

Skolverket och SPSM bör inhämta synpunkter från relevanta myndigheter och organisationer som berörs av uppdraget.

Skolverket och SPSM ska löpande hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) informerat om hur arbetet med uppdraget fortskrider. En delredovisning av uppdraget som innehåller erfarenheter av uppdraget U2018/03106/S t.o.m. läsåret 2019/20 och en utvärdering av satsningen 2016-2020 ska redovisas till regeringen (Utbildningsdepartementet) senast den 15 oktober 2020. En slutredovisning ska lämnas till regeringen (Utbildningsdepartementet) senast den 15 oktober 2023.

Bakgrund

Regeringen gav 2015 Skolverket i uppdrag att ansvara för genomförandet av fortbildning i specialpedagogik enligt förordningen (2015:938) om statsbidrag för fortbildning i specialpedagogik (U2015/05783/S). I enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18, utg.omr 16) förlängdes satsningen t.o.m. 2020 genom ett förnyat, gemensamt uppdrag till Skolverket och SPSM.

Skolverket har fördelat statsbidrag och tillsammans med SPSM producerat stödmaterial i form av sex fortbildningsmoduler, genomfört konferenser för handledare och rektorer, utfört utbildningsinsatser för handledare i samarbete med lärosäten samt erbjudit fortsatt stöd för handledare. För närvarande pågår den fjärde fortbildningsomgången. Hittills har satsningen engagerat 570 huvudmän, 18 259 deltagare och 1 814 handledare.

Skolverket har 2018 delredovisat uppdraget (dnr 2016:20). Redovisningen omfattar de två första utbildningsomgångarna. I redovisningen konstateras bl.a. att deltagandet i Specialpedagogik för lärande haft en god geografisk spridning, att det finns ett behov av insatsen i verksamheterna och att det finns önskemål om att fler målgrupper ska kunna delta i insatsen.

Behov av fortsatta och utökade insatser

Alltför många elever når alltjämt inte godkända resultat på de nationella proven eller behörighet till gymnasieskolans nationella program. För elever som avslutade årskurs 9 våren 2019 var totalt 84,3 procent behöriga till något av gymnasieskolans nationella program (85,8 procent av flickorna och 82,9 procent av pojkarna). Drygt 17 600 elever saknade behörighet till ett nationellt program.

Enligt skollagen (2010:800) ska en elev skyndsamt ges extra anpassningar om det kan befaras att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, eller de kravnivåer som gäller. Om extra anpassningar inte är tillräckliga ska elevens behov utredas. För elever som bedöms vara i behov av särskilt stöd ska ett åtgärdsprogram utarbetas. Sedan läsåret 2012/13 samlar Skolverket in uppgifter om särskilt stöd i grundskolan. Statistiken visar att 5,3 procent av eleverna i grundskolan hade ett åtgärdsprogram läsåret 2018/19, vilket motsvarar nästan 55 800 elever. Andelen elever med ett åtgärdsprogram har legat på ungefär samma nivå under de senaste fyra läsåren. Att andelen elever med åtgärdsprogram i grundskolan är som störst i årskurs 9 är ett mönster som också gällt i flera år.

I Skolinspektionens treåriga granskning av förskolans kvalitet och måluppfyllelse (2018) identifierades att arbetet med stöd till barn i behov av särskilt stöd varierar mycket och att det saknas genomarbetade arbetsätt. Myndigheten konstaterade bl.a. att det behövs kompetensutvecklingsinsatser för att förskolepersonalen ska kunna utföra uppdraget professionellt. Det gäller särskilt inom svagt utvecklade områden som t.ex. barn i behov av särskilt stöd. Av de granskade förskolorna bedömde Skolinspektionen att 66 procent behövde inleda ett utvecklingsarbete.

Av propositionen Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser (prop. 2017/18:195) framgår att stödinsatser för elever i behov av stöd ofta sätts in sent och att insatserna i vissa fall är bristfälliga. I propositionen lämnade regeringen därför förslag om en garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet i grundskolan, specialskolan och sameskolan. Syftet med garantin är att en elev i behov av stöd, tidigt ska få stöd utformat utifrån sitt behov. Riksdagen antog regeringens förslag till lag om ändring i skollagen, som trädde i kraft den 1 juli 2019.

I Skolinspektionens tillsyn under 2018 som rör gymnasieskolan identifierades brister kopplade till extra anpassningar och särskilt stöd i 28 procent av de prioriterade gymnasieskolorna, vilket är en ökning med två procentenheter jämfört med året innan. Enligt Gymnasiutredningens betänkande En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (SOU 2016:77) söker sig elever med låga meritvärden i allt högre utsträckning till högskoleförberedande program. Samtidigt har målgruppen för introduktionsprogrammen förändrats sedan 2011 vilket kan medföra ett ökat behov av stöd på dessa program. Det beror dels på att allt fler elever är obehöriga till ett nationellt program, dels på den större gruppen nyanlända elever varav de flesta i gymnasieskolan befinner sig på ett introduktionsprogram. Därutöver innebar reformeringen av gymnasiesärskolan 2013 att elever som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp fick rätt att välja introduktionsprogram (prop. 2011/12:50, bet. 2011/12:UbU9, rskr. 2011/12:141).

Av Skolinspektionens granskning Kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå – granskning av huvudmäns och rektorers arbete för flexibilitet och individanpassning (2019) framgår att huvudmän och rektorer behöver utveckla arbetet med att erbjuda elever som studerar teoretiska kurser inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå en flexibel och individanpassad utbildning och undervisning. Av de 30 verksamheter som ingått i granskningen har 29 bedömts behöva utveckla arbetet i något eller några avseenden. Granskningen visar att graden av individanpassning varierar stort, att den skolförlagda undervisningen i högre grad är individanpassad, att det finns elever som har behov av mer anpassningar och mer lärarstöd i distansundervisningen. Granskningen visar också att kompetensutveckling med inriktning mot vuxnas lärande och individanpassning varierar.

Komvuxutredningen (U 2017:01) har också uppmärksammat brister inom kommunal vuxenutbildning. I betänkandet En andra och en annan chans - ett komvux i tiden (SOU 2018:71) konstateras bl.a. att elevgruppen i komvux blivit allt mer heterogen och att fler elever har särskilda behov av stöd. Vidare konstateras att kommunerna behöver ges möjlighet att förstärka den specialpedagogiska kompetensen inom vuxenutbildningen.

Skälen för regeringen beslut

Att varje barn och elev tidigt tillägnar sig grundkunskaperna är viktigt för att eleverna ska kunna nå kunskapskraven även under skolans senare årskurser och för att de ska nå goda resultat i alla ämnen i grundskolan och senare, t.ex. i gymnasieskolan.

Granskningar och rapporter som rör stöd och anpassningar till barn och elever visar på ett stort behov av specialpedagogisk kompetens för att i högre utsträckning kunna anpassa undervisningen efter barn och elevers förutsättningar och behov. Satsningen på specialpedagogisk fortbildning bör därför erbjudas till fler målgrupper, något som också har efterfrågats i Skolverkets delredovisning av insatsen.

Mot bakgrund av ovanstående ser regeringen ett fortsatt stort behov av specialpedagogisk fortbildning för att höja kunskapsresultaten i skolan. Satsningen på att stärka den specialpedagogiska kompetensen generellt bör även omfatta förskolan, förskoleklassen, gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning.

På regeringens vägnar

Anna Ekström

Fredrik Ahlén